

HARRISON, S.J. (ed.)

Hommage to Horace. A Bimillenary Celebration.

Oxford: Clarendon Press, 1995. X + 380 p. ISBN 0-19-814954-9.

No se'ns acut una millor cloenda bibliogràfica als actes que, arreu d'Europa, s'han anat succeint per commemorar la mort d'Horaci (en altres recensions supra hem revisat una de les més significatives contribucions italianes i una altra d'espanyola), que el llibre que, esplèndidament, edita S.J. Harrison. Ens expliquem: el llibre reuneix en el seu interior tres característiques importants. *Sub specie* de la celebració del bimil·lenari (1), es va fer una reunió científica al Corpus Christi College d'Oxford que, en realitat, va servir per homenatjar Robin Nisbet (no és aquesta realment una interessant *iunctura*?) amb motiu de la seva jubilació com a catedràtic de la universitat (2). Aquesta reunió va aplegar una munió de col·legues i amics que confegeix una nòmina d'especialistes en poesia llatina tan impressionant que difícilment la tornarem a veure en els propers anys (3). Els seus papers són els que ara es publiquen, tot coincidint, a més, amb el setantè aniversari del Prof. Nisbet i les breus al·lusions que en farem a continuació mostraran la bondat del que diem.

El llibre està ordenat de manera que comença amb una introducció crítica de l'editor, Harrison (Fellow i Tutor del Corpus Christi College) sobre els principals corrents i punts de vista que han dominat la crítica horaciana al segle XX (s'hi repassen totes les parts de la seva obra i els principals filòlegs que l'han estudiada), i segueix amb les diferents contribucions dels especialistes, que estan ordenades del més general, passant per odes, epodes, sàtires, cartes i, altre cop, temes generals. Repassem quines són per nosaltres les aportacions i els filòlegs més destacats que participen en aquest volum. H.P. Syndikus (imprescindible comentarista, bé que *sui generis*, de les Odes d'Horaci) escriu sobre «Some Structures in Horace's Odes» (posant l'èmfasi, no tant en l'estructura d'obres concretes, com en paràmetres més generals d'actuació que es repeteixen

en poesies diferents, per exemple, característiques de final en les odes); R.J. Tarrant (catedràtic a la Universitat de Harvard, un dels col·laboradors més actius dels *Texts and Transmission. A Survey of the Latin Classics*, on precisament va fer l'article dedicat a Horaci, comentarista de Sèneca, etc.) escriu sobre «Da Capo Structure in Horace's Odes» (fa un repàs de l'estructura d'oda en què un inici i un final o estan molt units per un tema paral·lel o molt desunits per un tema molt contrastat, sempre, però, amb un nexa a la part central del poema); M.C.J. Putnam (catedràtic a la Brown University i autor d'un imprescindible comentari al llibre 4 de les odes) inicia els comentaris detallats a alguna oda amb «Design and Allusion in Horace, Odes, 1.6» (on la intertextualitat del text horacià és descabdellada, des d'Homer fins a Catul); Francis Cairns (catedràtic a la Universitat de Leeds i autor de llibres que han marcat tant els estudiosos posteriors com *Generic Composition in Greek and Roman Poetry* o *Tibullus: A Hellenistic Poet at Rome*) escriu sobre «Horace, Odes, 3.7: Elegy, Lyric, Myth, Learning»; David West (catedràtic jubilat de la Universitat de Newcastle i autor d'un recentíssim comentari sobre el llibre 1 de les Odes d'Horaci, *Horace Odes 1. Carpe Diem. Text. Translation and Commentary*, Clarendon Press, Oxford, 1995, ISBN 0-19-872161-5, a més d'un antic *Reading Horace* de 1967) escriu sobre «Reading the Metre in Horace, Odes 3.9» (on demostra que la col·locació meditada de les dièresis pot tenir efectes específics en el so de la poesia); I.M.le M. du Quesnay (Fellow i director d'estudis del Jesus College d'Oxford) comenta a fons l'oda 4, 5 a «Horace, Odes 4.5: *Pro Reditu Imperatoris Caesaris Divi Filii Augusti*»; la «companya» de Nisbet en els dos comentaris dels llibres 1 i 2 de les Odes, que tant han fet per millorar el nostre coneixement del poeta de Venosa, Margaret Hubbard (anti-

ga Fellow i Tutor del St. Anne's College d'Oxford), escriu sobre Ep. 1, 3 a «*Pindarici Fontis Qui Non Expalluit Haustus: Horace, Epistles 1.3*», on comenta la influència de Píndar en el nostre poeta, més enllà dels ja coneguts passatges de *Carm.* 1, 12 o 3, 4; H.D. Jocelyn (catedràtic de la Universitat de Manchester i un dels editors dels fragments d'Enni) aborda el tema d'«Horace and the Reputation of Plautus in the Late First Century BC» (on reinterpreta les opinions de Zwierlein sobre Hor., Ep., 2, 1, 168-176); D.P. Fowler (Fellow i Tutor del Jesus College d'Oxford i un dels editors d'una monografia en premsa que abordarà per primera vegada d'una manera sistemàtica el tema dels finals en la poesia llatina), escriu sobre «Horace and the Aesthetics of Politics» (reprent un dels temes més debatuts de la crítica horaciana, que ha trobat una darrera i clara expressió en el llibre de Bob Lyne publicat el 1995 i que resumirem tot seguit); Gordon Williams (catedràtic a la Universitat de Yale i autor fonamental per entendre la poesia llatina avui, amb llibres com *Tradition and Originality in Roman Poetry* o *Figures of Thought in Roman Poetry*) mostra la seva fina ironia amb un títol per al seu treball com el de «*Libertino Patre Natus: True or False?*» (on, reprent la

informació de la *Vita Horatii* sobre el pare del nostre poeta i combinant-la amb la informació que el mateix poeta dóna, planteja altre cop la veracitat de l'afirmació citada; i dóna una resposta molt raonada: no hi ha cap evidència, ni en l'obra del poeta ni fora d'ella que permeti afirmar que el pare d'Horaci fou un esclau alliberat); Antonio La Penna (catedràtic a la Universitat de Florència i a la SNS de Pisa i autor de llibres bàsics sobre Propèrci i Horaci) escriu sobre «Towards a History of the Poetic Catalogue of Philosophical Themes», i M.J. McGann aporta l'única lectura de la tradició d'Horaci, a «Reading Horace in the Quattrocento: The *Hymn to Mars* of Michael Marullus».

El volum es clou amb tota la bibliografia que ha estat citada de forma abreujada al llarg dels treballs publicats i amb uns acurats i, per nosaltres imprescindibles en aquests casos, índexs de noms, coses i paraules, d'una banda, i de llocs citats i discutits, de l'altra. En resum, un treball important per a tothom qui vulgui estar al dia en crítica horaciana a les darreries del segle XX, tot esperant la propera gran efemèrides que la cronologia ens ofereixi.

Joan Gómez Pallarès

COURTNEY, E.

Musa Lapidaria. A Selection of Latin Verse Inscriptions.

Atlanta (Georgia): Scholars Press 1995. (American Classical Studies, 36).

X + 457 p. + 4 plànols. ISBN 07885-0142-9.

Aquest llibre comença amb una declaració de principis que ens interessa subratllar d'una manera especial: la declaració, la seva gènesi i la seva conclusió. Fa uns anys, Nicholas Horsfall (un dels filòlegs clàssics brillants que ara per ara circulen per Europa, autor d'una tesi inèdita sobre el llibre VII de l'*Eneida*, de llibres imprescindibles per poder llegir Virgili, etc.), publicava un article engrescador a *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, amb el títol «CIL VI 37956

= CLE 1988 (Epitaph of Allia Potestas): A Commentary» (*ZPE*, n. 61 —1985—, p. 251-272). El qualifiquem d'engrescador perquè marcava una mica el tipus de comentari i de treball de recerca que una poesia epigràfica podia suscitar en un filòleg clàssic, que actuava segons li demanava la seva formació (de filòlegs «fent» d'historiadors, o de paleògrafs, en coneixem i de molt bons, però el tipus d'informació que «demanen» i extreuen dels seus objectes d'estudi és un